

Թագսիմ, ահա Մէյտանի պարտէզը, ահա Մա-
րիմեանց տունը. ահա Կուրեանց տունը, յետոյ
Տէր Մանուկեանցը, ուր Մարիամ Տէր Մանու-
կեան և իր քոյրը Երանուհի դպրոցական ընկե-
րուհիներ անշուշտ պատուհանը պիտի ըլլային.
անոնց դիմացը Ղազարոսեանց տունը, ուր Մա-
րիամ և Վիկտորիա զմեզ պիտի տեսնէին. յետոյ
Պապիկեանց տունը, անոնց դիմացը Սակա-
ւիկեանները. ահա Մարմարեանց դուռը, եկե-
ղեցւոյ նեղ փողոցը, որ Ժամբակ կը տանէր և
որու բերանը ձինկէօգեան Վիկտորիայի և Լու-
ցիքայի պիտի հանդիպէինք անշուշտ, և յետոյ
յաջորդ օրը դպրոցը վրանիս պիտի յարձակէին
ասոնք հազարումէկ հարցումներ ուղղելով, հեզ-
նական կծու աղնարկներ պիտի նետէին մեր
շուրջը թէ հեռու տեղ պտոյտի գացեր էինք...
առանձին... Ո՛հ ամօթ, ո՛հ խայտառակութիւն
... և կրնային զմեզ վարժուհիին ալ մատնել...:
Հոս պաղ քրտինք մը կասեցուց քայլերս բայց
երբ աչքիս ծայրովը նշմարեցի մեր Առաջնոր-
դարանին կարմիր շէնքը, մեծ շունչ մը առի.
ալ հասեր էինք, վերջին սլացք մը կը փորձենք,
ո՛վ ամենէն առաջ տուն պիտի հասնի ըսելով և
աղնթարթի մը մէջ ինքզինքնիս դրան առջեւ
կը գտնենք: Դուռը կիսաբաց էր, գոր կը հրենք
և երեքս միասին ներս կը խուժենք...:

Բակին մէջ աթոռակներու վրայ նստած էին,
մեծ հօրեղբօրկիս, Վիկտորիայի մամը, Տիկ.
Յուզիտա Ոսկինարեան և ուրիշ դրացի Տիկիները.
Շարող մաման որ հազիւ տունը շունչ առեր էր
զմեզ գտնելու յուսով, ողբերգական շարժումներ
ով կը պատմէր ահաւոր դէպքը: Մայրս կայնած
րով կը պատմէր անգործի մը պէս յուզուած դէմքով մոռիկ
չքեղ անդրիի մը պէս յուզուած դէմքով մոռիկ
կ'ընէր: «Ահա եկան» կը բացազանչեն ամէնքը
միասին, իսկ Շարող մամա տեղէն կ'ելլէ և Տի-
րուհիին վրայ կը յարձակի ըսելով. «Դու, գե-
տին չմտնելիք, ամենէն մեծն էիր և գլուխս
բերիւր այս փորձանքը»: Տիրուհի ջղային քրքիշ
մը կը փրցնէ և ձեռքէն կը պոծի կ'երթայ: Ես
Վիկտորիա լալով մամուն գիրկը կ'իյնայ. ես
ալ վտիտ բազումներս մօրս յաղթ իրանին կը
փաթթեմ... գլուխս իր անուշաբոյր լանջքին
վրայ ձգած... կը հեկեկամ բարձրաձայն...:

Հոռովմ 1928

1. Այս դեղին ծաղիկները azaléeի ընտանիքէն վայրենի շուշանածու ծաղիկներ են որ զարնան վանքին շրջա-
կաները կը պոթեկային առատութեամբ. անուշ հոտ ունէին, այնչափ զօրաւոր որ այդ կողմի մեղուններու մեղրը
թմրեցուցէ յատկութիւն մը ունէր և որմէ կը զգուշանար ժողովուրդը:

ՎԵՆԵՏԿԻ ԶԱՅԿԱԿԱՆ ԺԵՄԱՐԱՆԸ

Նաբոլէոն առանձին հրովարտակով մը տուաւ
այս անունը այն գիտական հաստատութեան՝
որ 1717էն ի վեր Վենետիկ լճակին մէկ կղզիին
մէջ հաստատուած է: Կղզին առենօք կը պատ-
կանէր Ս. Բենեդիկտոսի կարգին, որ արդէն
ԺԲ դարուն զայն ծախեց Վենետիկոյ Հասարա-
կապետութեան, և վերջինս փախադրական հի-
ւանդութեանց բուժարան մը շինեց հոն: Աւելի ուշ
այս նպատակիս ալ չծառայեց, այլ միայն քանի
մը ձկնորս ընտանիքներ հաստատեցին հոն իրենց
բնակութիւնը:

Միխիթար Սեբաստացին, համանուն կարգին
հիմնադիրը, Տաճկաստանէն փախած ընկերնե-
րուն հետ այս խեղճ վիճակին մէջ կղզին ձեռք
ձգեց Վենետիկի Հասարակապետութենէն: 1717ին
Սեպտեմբեր ամսոյն փոխադրուեցան հոն՝ ուսկից
կը ծագին հայկական մշակոյթին քարոզիչներն
ու առաքեալները: Զուտ իտալական երկրին այս
արդի ծաղկող և ծաղկեալ կղզւոյն վրայ՝ միայն
հայեր կը բնակին, Միխիթարեան միաբանութեան
հայրերը և անոնցմէ դաստիարակուած աշակեր-
տութիւնը: Այս կարգին Հիմնադիրը՝ Միխիթար
Սեբաստացին՝ 1749ին մեռաւ 74 տարեկան հա-
սակին մէջ, բայց իրմէ սկսուած գործը միեւնոյն
հոգով կը շարունակուի միշտ: Այս հոգին ամէն
բանէ աւելի կը բացատրէ հաստատութեանս
նշանաբանը, որուն մէջ գանգակը՝ է արթնու-
թիւնը, բոցը՝ հոգեկան եռանդին նշանակ, ցուպը՝
կ'արտայայտէ թէ այս կրօնքին անդամները
կ'ապրին առանց յոգնութիւն ճանաչալու գաղա-
փարականին հետապնդումին մէջ, և գիրք մը՝
գիտութեան հոգին կը ցուցնէ: Այս Միաբանու-
թեան երրորդ պետը հունգարացի մըն էր. գտայ
տաճարին քով տապանաքարը, որուն տակ «Ste-
phanus Acontius Köver comes Transilvaniae»
(Ստեփանոս Ագոնց Գեովեր կոմս Թրանսիլուա-
նիոյ) կը ննջէ 1824էն ի վեր յաւերժական քունը:
Անոր արտադրած գործը հունգար մտքի սրտի
ալ է, որով մենք հունգարներս կրնանք պար-
ծիլ Վենետիկ լճակին այս չքնաղ կղզիին համար:

Ձիս պտտուց վանքին շուրջը կից եկեղեցին,
և թանգարանի մը նման ժողովուած գանձերու
մէջ Միաբանութեան ձերունի անդամներէն մին
«Հ. Դանիէլ Վ. Ստեփանեան Միխիթարեան»
(Padre Daniele Dr. Stepan Mechitarista)

գրուած է իրմէ ընդունած անուանատոմսիս
վրայ: Արդէն կամարներով շրջապատուած պար-
տէզին մէջ ընդունելութեան ժամանակ շեշտեց
թէ ինքը աւելի տարիքոտ է քան այն տեղի
հսկայ եղեւին ծառը: Մանրամասն ամէն բան
բացատրեց: Յատկապէս յիշեց Պայրըն, որ առեն
մը վանքը ապրած է ուսումնասիրելու համար
հայ լեզուն, որուն ուսումնարանը խնամքով պահ-
ուած է: Մերձակայ խուցին ապակեայ դարա-
նին մէջ հունգարական յիշատակ գտայ: Ինձ
խօսակից իտալախօս առաջնորդս ազնուութեամբ
և հունգարական ընտիր շեշտով ուշադրութիւնս
գրաւեց երբ ըսաւ, ասիկա է «Kossuth – bankó»
որմէ հոն կար չորս կամ հինգ հատ: Եւ դեռ հոն
ուրիշ շատ բաներ ալ: Հնդկական արքայական
հսկայ փղոսկրէ աթոռ մը, 3500 տարուան մոմիայ
և Թիէփոլոյի խաղաղութիւնը և արդարութիւնը
ներկայացնող մեծարժէք նկարը...: Սակայն
թանգարանին ամենամեծ գանձը 2000 արեւե-
լեան ձեռագիրները կը կազմեն, որուն նմանը
Եւրոպա չի գտնուիր: Առանձին յիշատակութեան
արժանի է վանքին մեծ տպարանը, որ զանազան
լեզուներով տպագրութիւններ կը կատարէ: Գըլ-
խաւորապէս հայերէն հայկական գիրերով կ'աշ-
խատին, զի միաբանութիւնը գաղափարական
կեդրոնն է հայ ազգին: Հայ դասական ու նոր
հրատարակութիւնները մեծ թուով կը ղրկեն
Կ. Պոլիս և ուրիշ քաղաքներ ուր հայ ազգին
անդամները կը գտնուին:

Հեռանալէս առաջ անունս գրեցի հիւրերու
գրքին մէջ, որ ազգերու համեմատ կը պահպանէ
այցելուներու անունները: Կայ նաեւ գիրք մը,
ուր քաղաքական և զրական մեծերու քով կա-
րելի է գտնել Եւրոպոյ վեհապետներու ընտա-
նեաց անդամներուն անուններն ալ: Անոր մէջ
գրած է իր անունը «Ստեփանոս Պեթլէն»ն
ալ, որ անցեալ տարի Ապրիլին իր այցելութեամբ
կղզին պատուեց:

Ով որ հայ մտքի կեդրոնին վրայ գաղափար
մը կ'ուզէ կազմել, չինայէ յոգնութիւնը և թող
փնտռէ այն կղզին, ուր ամէնքը ճշմարիտ հիւ-
րասիրութեամբ կ'ընդունուին:

ՄԱՃԱՌ ԱՅՑԵԼՈՒ ՄԸ

«Magyarsag»
Օրագիր Պառարեշտի

SPERANZA